

Доцент кафедри бухгалтерського обліку Черкашина Т.В.
Катаржук Олена Миколаївна
Студентка 4 курс заочний ф-т
Одеський національний економічний університет
м. Одеса

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ОБЛІКУ ТА НАРАХУВАННЯ АМОРТИЗАЦІЇ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

Стан та використання основних засобів є важливими для забезпечення конкурентоспроможності підприємства, а їх склад та структура зумовлюють можливості підприємства стосовно організації виробничого процесу. У процесі використання об'єктів основних засобів економічні вигоди, втілені в них, споживаються підприємством, внаслідок чого зменшується залишкова вартість основних засобів, що відображається шляхом нарахування амортизації. Особливу роль в механізмі обліку основних засобів відіграє амортизація.

Проблеми обліку і нарахування амортизації основних засобів є предметом особливої уваги економічної науки, оскільки амортизація як економічна категорія одночасно виступає як витрати виробництва та як джерело відтворення і, як наслідок, впливає на широке коло економічних показників: собівартість, ціну, прибуток, податки, кількісні та якісні оцінки виробничого потенціалу тощо [1, с.71].

Дослідженню проблем обліку і аналізу нарахованої амортизації значну увагу в своїх працях приділяло багато провідних вітчизняних науковців: Ф.Ф. Бутинець, С.Ф. Голов, І.В. Карасевич, Ю.Ю. Мороз, П. Орлов, П.Я. Хомин тощо.

Метою статті є аналіз та обґрунтування проблемних питань амортизації, а також надання пропозицій щодо поліпшення її обліку.

В процесі використання в діяльності підприємства основних засобів їх вартість поступово зменшується в зв'язку з фізичним та моральним зносом. Знос основних засобів визначається сумою амортизації, нарахованою з початку їх корисного використання [2, с.176].

На особливу увагу заслуговують роботи М. Чумаченко, у яких надаються критичні зауваження й обґрунтовується, що амортизаційні відрахування мають подвійну функцію, тобто, з одного боку, вони є розрахунковими витратами в собівартості продукції, а з іншого їхня сума у виторзі від реалізації продукції (робіт, послуг) є джерелом фінансування інвестицій підприємства. При цьому ці відрахування є не фактичними, а розрахунковими витратами, які повертаються підприємству у вигляді коштів від реалізації продукції (робіт, послуг) [3, с.6].

В результаті дослідження процесу амортизації основних засобів, ми знаходимо багато відповідей на проблемні питання обліку та нарахування амортизації, проте питання вибору методів нарахування амортизації, її впливу на фінансово-економічні показники діяльності підприємства, використання нарахованої амортизації як фінансового джерела досліджені недостатньо. Амортизаційні відрахування нині є важливим елементом витрат на виробництво та основним джерелом капітальних вкладів. Нормативними актами, які регламентують порядок нарахування та обліку амортизації основних засобів Податковий Кодекс України [4], П(С)БО 7 «Основні засоби» [5]. Згідно з цими нормативними актами відбувається тлумачення економічного змісту, методів нарахування та обліку амортизації.

Згідно зі змінами, які відбулися в податковій системі України (прийняття Податкового Кодексу п.138.8.5) змінилася диференціація в залежності від виду витрат. Окремо мають розраховуватися два види амортизації:

- амортизація основних засобів загальновиробничого (цехового, дільничного, лінійного) призначення;

- амортизація нематеріальних активів загальновиробничого (цехового, дільничного, лінійного) призначення [4].

Відповідно до положень П(С)БО 7 амортизація – це систематичний розподіл вартості, яка амортизується, протягом строку корисного використання активу. Вона відображає процес поступового списання (погашення) вартості протягом часу його корисного функціонування та забезпечує дотримання принципу нарахування та відповідності доходів та витрат [5]. За такого підходу до визначення амортизації змінюється її сутність. Амортизація, як економічна категорія, втрачає своє значення як основне джерело капітальних інвестицій у відтворення основних засобів і стає лише інструментом списання їх вартості. Амортизаційні відрахування є складовими інших прямих витрат, які формують виробничу собівартість продукції. На дану статтю відносять суму амортизаційних відрахувань основних засобів, нематеріальних активів та інших необоротних матеріальних активів, що використовуються в процесі виробництва.

Термін «амортизація» на практиці і у стандартах бухгалтерського обліку використовують для виразу суми, на яку періодично зменшується вартість, що амортизується. Знос основних засобів – сума амортизації об'єкта основних засобів з початку його корисного використання [5]. Нарухування амортизації за П(С)БО 7 та Податковим кодексом України здійснюється щомісяця, починаючи з місяця, що настає за місяцем введення об'єкта основних засобів в експлуатацію. У бухгалтерському обліку амортизація нараховується за всіма об'єктами основних засобів, незалежно від того, в яких цілях їх використовують – для господарської (виробничої) діяльності підприємства чи в невиробничих цілях. Також амортизації в бухгалтерському обліку підлягають безоплатно отримані основні засоби, що приводить до збільшення власного капіталу підприємства, при цьому одночасно з нарахуванням амортизації щомісячно визнається дохід у такій самій сумі. У міру визнання доходу сума додаткового капіталу зменшується.

Амортизаційна політика є складовою частиною економічної політики держави, виступає в якості важливого важеля впливу на економічні процеси в країні і як елемент управління економікою важливим фактором стимулювання ділової активності суб'єктів господарювання. Актуальною проблемою на сьогодні залишається розробка і впровадження загальної методики обліку амортизації на підприємствах. Одним з підходів до вирішення цієї проблеми є поглиблений аналіз вибору та порівняння методів нарахування амортизації окремих підприємств. Обираючи метод нарахування амортизації, підприємства мають звертати увагу, передусім, на переваги та недоліки кожного з методів у певних виробничих умовах.

Амортизація – це інструмент, ефективне використання якого може дозволити повернути фінансові потоки таким чином, щоб амортизаційні відрахування направлялися на інвестиції в основний капітал, на залучення нових технологій та сучасних зразків виробничого обладнання, зайнятих в процесі виробництва конкурентоздатних товарів. При цьому не можна заперечувати, що амортизація являє собою одну із форм фінансового регулювання для подальшого відновлення основних засобів. По суті – це частина доходів, зарезервованих для інвестиційних цілей. Крім того, амортизація виступає як інструмент податкової політики, оскільки амортизаційні відрахування враховуються при розрахунку податку на прибуток підприємства та їх розмір впливає на величину податкових утримань, в результаті, всі ці показники знаходяться в тісному взаємозв'язку та взаємодії.

Однак в умовах недостатнього методичного забезпечення, постійного доопрацювання нормативної бази та відсутності практичних напрацювань існує низка невирішених питань, що призводить до проблем при формуванні амортизаційної політики.

До таких проблем можна зарахувати:

- розбіжність між визначенням амортизації та функцій, які вона виконує;
- визначення термінів використання основних засобів;
- вибір методів амортизації основних засобів [6, с. 89].

Ще однією проблемою бухгалтерського обліку є проблема формування амортизаційного фонду, адже в міжнародній практиці бухгалтерського обліку нарахування амортизації є процес розподілу вартості придбаних активів на звітні періоди, протягом яких очікується отримання прибутку від використання цих активів [1, с. 71-74].

Розгляд амортизації як джерела капітальних інвестицій, на жаль, має більше теоретичний характер, ніж проблема фактичного стану відбиття господарських операцій при обліку амортизації, побудованого відповідно до П(С)БО. В умовах системи обліку, яка базується на принципі нарахування, зокрема, витрат на амортизацію, єдиним засобом контролю за використанням коштів на відновлення необоротних активів є їхнє акумулювання на окремому рахунку в розмірі нарахованої амортизації.

Таким чином, думка про те, що амортизація є джерелом фінансових ресурсів підприємства, консервує вільні кошти і не може використовувати їх на інші цілі, є неправильною. Адже амортизація відіграє важливу роль в процесі функціонування підприємства: включена до складу вартості продукції як стаття умовно-змінних та умовно-постійних витрат, є джерелом коштів для фінансування процесів оновлення основних засобів, як частина грошового потоку, що створюється у процесі операційної діяльності підприємства, амортизація є засобом окупності інвестицій у основні засоби, амортизація є частиною прибутку, що генерується основними засоби протягом терміну їх корисного використання.

Незважаючи на стрімке зростання інвестицій в основний капітал, в Україні упродовж останніх років спостерігається тенденція до збільшення ступеня зношування основних засобів. Цих ресурсів не достатньо для інтенсивного оновлення основних засобів промислових підприємств. Для вирішення даної проблеми необхідно звернути особливу увагу на вагомість амортизаційних відрахувань та ефективного їх використання при формуванні інвестиційних ресурсів.

Наведені вище проблемні питання щодо обліку амортизації основних засобів є досить доречними на сьогоднішній день. Їх вирішення значно покращить фінансово-господарську діяльність на підприємстві, сприятиме своєчасному оновленню виробничого потенціалу підприємства.

Список використаних джерел

1. Карасевич І. В. Проблемні питання обліку та нарахування амортизації основних засобів в сучасних умовах господарювання / І. В. Карасевич, Н. В. Шутюк // Наука й економіка. - 2013. - Вип. 2. - С. 71-74. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nie_2013_2_15.pdf.
2. Черкашина Т. В. Особливості обліку та нарахування зносу на необоротні активи в бюджетних установах / Т. В. Черкашина // Вісник соціально-економічних досліджень. - 2013. - Вип. 4. - С. 176-182. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vsed_2013_4_29.
3. Чумаченко М.А. Амортизаційні відрахування – суттєве джерело фінансування інвестицій підприємства // Бухгалтерський облік і аудит. – 2012. – № 3. – С. 6-9.
4. Податковий кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: Затверджене наказом Міністерства фінансів України № 92 від 27.04.2000 р. зі змінами № 48 (z0341-14) від 08.02.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>.
6. Кафка С.М. Основні засоби: класифікація для цілей обліку // Вісник Житомирського державного технологічного університету. – 2013. – № 1(63). – С. 87-92.